Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Средняя общеобразовательная школа №22 г. Владикавказ
имени полного кавалера ордена Славы Коняева В.М.

УТВЕРЖДЕНА
приказом МБОУ СОШ № 22
от «31» августа 2022 года №50

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

родной язык (влад.гр.)
предмет
7
классы
базовый
уровень

Составитель: Багаева В.В.
учитель родного языка и литературы

г. Владикавказ – 2022

Æмбарынгæнæн фыстæг

ФПАС-ы бындурыл 7-æм къæсты ирон æвзаджы кусæн программæ

1. «Ирон æвзаг» ахуыр кæныны предметон фæстиуджытæ

Стандарты домæнтæм гæсгæ скъоладзаутæм хъуамæ уа бæлвырд зонындзинæдтæ ирон æвзагæй. Иумæйагæй ион æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты:

Предметонтæ:

1. Ирон æвзаджы курсы мидис 5–9-æм къæсты æнгом баст у ахуыры хæстимæ. Уый домы, цæмæй ахуырдзаутæ фаг зонындзинæдтæ райсой æвзаджы æппæт хæйттæй дæр: фонетикæ, орфоэпи, лексикæ, фразеологи, морфемикæ, морфологи, синтаксис, стилистикæ æмæ ныхасы культурæйæ; зоной мадæлон æвзаджы ахадындзинад, йæ ахуыр кæныны истори, йæ диалекттæ æмæ ныхасыздæхтытæ; æвзаджы фысгæ æмæ дзургæ формæтæ, баст ныхас цавæр у æмæ, йæ рæзын кæныны куыст цы æмбарынæдтыл æнцой кæны, уый æ. а. д.

2. 9-æм къласы кæрон ахуырдзаутæ хъуамæ арæхсой:

– фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;

- алыхуызон вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразынмæ, тексты мидис æмæ стилистикон ахуырстмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ раст аразынмæ;

- тексты стиль æмæ функционалон хуыз иртасынмæ;

- литературон æвзаджы нормæтæм хъус даргæйæ, хи ныхас аразын.

Орфографийæ: Орфографи æмæ морфологийы фæрстытæ хуыздæр бамбарыны тыххæй скъоладзаутæ хъуамæ раздæр базоной дзырдты мырон конд, мырты ивынад, ома фонетикæйы фæрстытæ.
Æнæ рæдыдæй фыссынæн стыр æххуыс у дзырдты арæзт зонын. Дзырдарæзты фæрстытыл æнцой кæнын хъæуы, ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ дæр. Æргом здахын хъæуы дзырдæн йæ уидаг, фæсæфтуан æмæ кæрон агурынмæ, æмуидаг дзырдтæ хъуыды кæнынмæ.

Пунктуацийæ. Хъуыдыйæдты хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын, 5-9 къæсты пунктуацион æгъдæуттæй пайда кæнынæ арæхсын, пунктуацион рæдыдтытæ ссарын, раст сæ кæнын; хъуыдыйад пунктуацион æвзæрст кæнын.

Орфографийæ. Рацыд орфограммæ ссарын зонын, цы дзырды æмбæлы, уый раст фыссын; дзырды растфыссынад бацамонын; орфографион рæдыд ссарын, бацамонын æй; дзырды орфографион анализ; 5-9 къæсты цы раиртæстытимæ базонгæ сты, уыдон зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын.

Ныхасы рæзтæй. Ныхасы алыхуызон стильтæ æмæ хуызтæм гæсгæ текстты аразын; текст кæронмæ фыссын; дыгурон диалектыл фыст текстты мидис æмбарын кæнын; тексты стиль бæрæг кæнын; текстæн конспект, тезистæ, рецензи фыссын; литературон-критикон уацхъуыдæй (кæнæ стыр уацхъуыды хайæ) конспект æмæ тезистæ аразын; сочиненитæ фыссын публицистикон темæйыл; хъуыддаджы гæххæттытæ (курдиат, автобиографи, суагъæ) фыссын; сочиненийы мидис æмæ æвзаг хуыздæр кæнын; диалогтæ аразын; тексты алыхуызон рæдыдтытæ агурын æмæ сæ раст кæнын.

7-æм къласы ахуырдзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæ предметæй

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

– 7-æм къласы ирон æвзаджы грамматикæйæ цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
– ирон æвзаджы лексикæйы дих: æппæтадæмон дзырдтæ, бындурон ирон дзырдтæ æмæ æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ æ. æнд;
– дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ;
– номдартæ æмæ миногонты дзырдарæзт;
– вазыгджын дзырдтæ æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдты растфыссынад;
– ирон нымады хуызтæ;
– нымæцонты дих сæ арæзтмæ æмæ сæ нысаниуæгмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;
– номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ æмæ сæ амындмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;
– хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт;
– мивдисæджы æбæлвырд формæ;
– мивдисæджы разæфтуантæ;
– мивдисджыты здæхæнтæ (иумæйаг æмбарынад); фæдзæхстон здæхæн;
– ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ;
– рацыд ныхасы хæйтты растфыссынад;
– ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

– дзырдтæ æмæ фразеологизмты алы хуызтæй пайда кæнынмæ;
– дзырдты орфограммæтæ агурын æмæ æмбарын кæнынмæ;
– цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон зæрдыл даргæйæ, æнæ рæдыдæй дзырдуатон æмæ контролон диктанттæ, сочиненитæ æмæ изложенитæ фыссынмæ;
– текстæй (ныхасæй) хатдзæгтæ кæнынмæ;
– вазыгджын æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ аразынмæ;
– дзырдтæ фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнынмæ;
– рацыд ныхасы хæйттæ морфологион æвзæрст кæнынмæ;
– ирон нымады хуызтæй пайда кæнынмæ;
– нымæцонтæ æмæ номивджытæ тасындзæг кæнынмæ;
– мивдисджытæ фæдзæхстон здæхæны ифтындзæг кæнынмæ;
– мивдисæджы нырыккон афоны формæйæ ивгъуыд æмæ суинаг афонты бæсты пайда кæнынмæ;
– рацыд ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ бæрæг кæнынмæ;
– дзырдбæстытæ, хъуыдыйæдтæ, тексттæ аразынмæ;
– диалоджы архайынмæ;
– текст йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнынмæ;
– текстæн йæ темæ æмæ йæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнынмæ;
– тексты аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ агурынмæ æмæ сæ пайда кæнынмæ;
– текст абзацтыл дих кæнынмæ;
– текстæн пълан аразынмæ;
– текст хи ныхæстæй дзурынмæ;
– докладтæ, рефераттæ æмæ цыбыр хъусынгæнинæгтæ цæттæ кæнынмæ;
– цыбыр тексттæ ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнынмæ;
– алыхуызон грамматикон хъæзтыты архайынмæ;
– æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрынмæ æмæ сæ æмбарын кæнынмæ;
– дзырдуæттæй пайда кæнынмæ.

Тематикон пълан 7- æм къл. (къуыри 1,5 сах., æдæппæтæй 51 сах., уыдонæй 4 сах. – контролон куыстытæ)

Тематикон пълан 7- æм къл. (къуыри 1,5 сах., æдæппæтæй 51 сах., уыдонæй 5 сах. – контролон куыстытæ)

Урочы номыр	**Темæ**	**Урочы мидис**	**Скъоладзауты архайды хуызты характеристикæ**
5-6 кълæсты рацыд æрмæг фæлхат кæнын (5 сах.)			
1.	Фонетикæ	*Фæлхат кæнын* Дамгъуат. Мырты дихад хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтыл. Хъæлæсонты дихад лæмæгъ æмæ тыхджын хъæлæсонтыл. Цавды æгъдæуттæ ирон æвзаджы. Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ. Хицæн дзырдты дих уæнгтыл.	Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мырты тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Дзырдтæ алфавитон уагмæ гæсгæ фыссын. Дзырдтæ æмæ дзырдты къордтыл цавд æвæрын. Дзырды аразæг хæйттæ хицæн кæнын. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Ирон дзырдты дыгурон эквивалентты кæсын æмæ сæ зæрдыл дарын.
		Ныхасы рæзт **Ирон æвзаг** Скъуыддзаг Нигеры уац «Къоста æмæ ирон дзырд»-æй.	Наукон-популярон текст кæсын. Тексты мидисыл ныхас кæнын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Мадæлон æвзагмæ хи цæстæнгас æвдисын.
2.	Номдар	*Фæлхат кæнын* Номдары грамматикон нысаниуæг. Сæрмагонд æмæ иумæйаг номдартæ. Конкретон æмæ иппæрдон номдартæ. Æмбырдон номдартæ. Номдарты дзырдарæзт. Номдарты нымæц. Номдарты тасындзæг. Номдарты синтаксисон функцитæ. Номдар æвзарыны фæтк. Мырты ивынад, номдарты бирæон нымæц аразгæйæ. Номдарты растфыссынад.	Номдары тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Сæрмагонд, иумæйаг, конкретон, иппæрдон æмæ æмбырдон номдартæ иртасын. Вазыгджын æмæ цыбыргонд вазыгджын номдартæ аразын. Номдартæн фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Номдарты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.
		Ныхасы рæзт	Аивадон текст кæсын.

		Ирон æвзаг Текст «Мадæлон æвзаг» – Цгъойты Х. уацæй скъуыддзаг.	Тексты мидисыл ныхас кæнын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Мадæлон æвзагмæ хи цæстæнгас æвдисын.
3.	Миногон	*Фæлхат кæнын* Миногон куыд ныхасы хай. Миногонты функцитæ хъуыдыйады. Миниуæгæвдисæг миногонтæ. Ахастæвдисæг миногонтæ. Бæрцбарæнтæ. Миногонты дзырдарæзт. Миногонты синтаксисон функцитæ. Миногон æвзарыны фæтк. Мырты ивынад миногонтæ фæсæфтуанты руаджы аразгæйæ. Цавды бынат дзырдбæстыты.	Миногонты тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Дзырдтæй миногонтæ аразын. Миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ хицæн кæнын. Миногонты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Тексты алыхуызон дзырдты къордтæ агурын æмæ сыл цавд æвæрын. Миногонтæн фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.
		Ныхасы рæзт **Мысæм сæрды каникултæ** Текст «Сау денджыз» - скъуыддзаг Мæрзойты Сергейы радзырд «Космонавтты чысыл хæлар»-æй.	Аивадон текст кæсын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Тексты мидисыл ныхас кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Монологон ныхасы миниуджытæ бæрæг кæнын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, сæрдыгон фæлладуагъды тыххæй ныхас кæнын.
4.	Нымæцон	*Фæлхат кæнын* Нымæцон куыд ныхасы хай. Нымæцонты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Нымæцонты дих сæ арæзтмæ гæсгæ. Ирон нымады хуызтæ.Нымæцонты растфыссынад. Нымæцон æвзарыны фæтк. Ӕрхæцæн нысæнттæ таурæгъон, фарстон хъарон хъуыдыйæдты.	Нымæцонты тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Нымæцонты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Ирон нымады дыууæ хуызæй пайда кæнын. Нымæцонтæн фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.

		Ныхасы рæзт **Мысæм сæрды каникултæ** Цыбыр текст-фыстæг нымæцонтимæ.*	Текст кæсын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Сæргæндты хуызы тексты пълан аразын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, нымæцонтæй пайдагæнгæйæ хи тыххæй дзурын.
5.	Номивæг	*Фæлхат кæнын* Номивæг куыд ныхасы хай. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Номивджыты тасындзæг. Номивджыты синтаксион функцитæ. Номивæг æвзарыны фæтк. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Номивджыты тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Хъуыдыйæдтæ фыссын цухгонд бынæтты хъæугæ номивджытæ æвæргæйæ. Номивджытæн фонетикон æмæ морфологион æвзæрст кæнын. Номивджыты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Æппæты фæрнджындæр фæндаг – адæмимæ хæларæй цæрын** Скъуыддзаг журнал «Ногдзау»-æй.	Аивадон текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Фæрстыты хуызы тексты пълан кæнын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, хи дарыны уагыл ныхас кæнын.
МОРФОЛОГИ (43 сах.)			
Мивдисæг (13 сах.)			
6.	Мивдисæг	*Фæлхат кæнын* Иумæйаг æмбарынад мивдисæджы тыххæй. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджыты растфыссынад.	Мивдисджыты тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Мивдисджыты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Мивдисджытæн фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.
		Ныхасы рæзт **Алцы зонын дæр хорз у** Скъуыддзаг текст«Фыссынады хæрзгæнджытæ»-йæ журнал «Ногдзау»-æй.	Нывтæм гæсгæ, тексты ныхас цæуыл цæудзæн, уый бæрæг кæнын. Текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.

			Текст мидисон хæйттыл дих кæнын æмæ сын фæрстытæй сæргæндтæ хъуыды кæнын. Диалогон ныхасы миниуджытæ бæрæг кæнын æмæ диалог аразын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл дарын.
7.	Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ	Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты нысаниуджытæ. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты хицæндзинæдтæ. Æмкъай цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ.	Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты сæ бындурты хъæлæсонтæм гæсгæ хицæн кæнын. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты сæ уидаджы хъæлæсонтæм гæсгæ хицæн кæнын. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты фæсæфтуан -**С**-мæ гæсгæ хицæн кæнын.
		Фæлхат кæнын Дзырды нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ. Æмбисæндтæ.	Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Дзырдтæ æмæ фразеологизмтæй (æмбисæндтæй) пайда кæнын.
		Ныхасы рæзт. **Ацæргæ адæймагæн – кад** Цыбыр текст «Ирон æгъдæутты ахсджиагдæр æмæ рæсугъддæр» - скъуыддзаг Чеджемты Æ. чиныг «Æртхурон»-мæ гæсгæ.	Нывтæ, дзырдтæ æмæ дзырдбæстытæм гæсгæ, тексты ныхас цæуыл цæудзæн, уый бæрæг кæнын. Текст кæсын. Тексты сæргонд æмбарын кæнын. Тексты хатдзæгмæ хи цæстæнгас æвдисын. Монолог-тæрхæтты миниуджытæ иртасын æмæ Ацæргæ адæймаджы боны фæдыл хистæртæн арфæйы текст фыссын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл дарын.
8.	Мивдисæджы бындуртæ	Мивдисджыты бындуртæ: нырыккон, ивгъуыд, суинаг. Нырыккон афоны бындуры арæзт. Ивгъуыд афоны бындуры арæзт. Суинаг афоны бындуры арæзт.	Мивдисæджы бындуртæ хицæн кæнын. Мивдисджыты бындурты алыхуызон мырон ивддзинæдтæ (хъæлæсонты ивд, æнæхъæн уæнгты ивд æндæртæй, æмхъæлæсонты æмхуызонад) иртасын.
		Фæлхат кæнын Дзырды конд. Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады уæнгтæ.	Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт	Текст кæсын.

		Иры уарзон хъæбул – Къоста Текст «Балц Къостайы номимæ баст бынæттæм» (райдайæн) - скъуыддзаг журнал «Ногдзау»-æй. Цыбыр текст Къостайы «Ирон фæндыр»-ы тыххæй (скъуыддзаг Цæллагты Валодяйы уацæй)	Текст мидисон хæйттыл дих кæнын æмæ сын сæргæндтæ хъуыды кæнын. Нывты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты æрмæгыл æнцайгæйæ диалогон ныхас аразын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл дарын.
9.	Мивдисæджы здæхæнтæ. Æргомон здæхæн	Мивдисæджы ифтындзæг. Æргомон здæхæны нысаниуæг. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты ифтындзæг æргомон здæхæны. Æххуысгæнæг мивдисджытæ *кæнын* æмæ *уæвын/уын*-ы ифтындзæг æргомон здæхæны.	Æргомон здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Мивдисджыты æргомон здæхæны суинаг афоны 3-аг цæсгомы æмæ ивгъуыд афоны 3-аг цæсгомы формæтæ раст дзурын. Хъуыдыйæдтæ фыссын цухгонд бынæтты хъæугæ мивдисджытæ æвæргæйæ.
		Фæлхат кæнын Мивдисæджы афонтæ. Мивдисæджы бындуртæ. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ. Зæронд дзырдтæ.	Мивдисæджы бындуртæ хицæн кæнын. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ хицæн кæнын. Зæронд дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.
		Ныхасы рæзт **Иры уарзон хъæбул – Къоста** Текст «Балц Къостайы номимæ баст бынæттæм» - скъуыддзаг журнал «Ногдзау»-æй.	Текст кæсын. Дзырдтæ æмæ дзырдбæстыты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Къостайы цытдзæвæнмæ Ирон театры раз хи цæстæнгас æвдисын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл дарын.
10.	Мивдисæджы здæхæнтæ. Бæллиццаг здæхæн	Бæллиццаг здæхæны нысаниуæг. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты ифтындзæг бæллиццаг здæхæны. Æххуысгæнæг мивдисджытæ *кæнын* æмæ *уæвын/уын*-ы ифтындзæг бæллиццаг здæхæны.	Бæллиццаг здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Мивдисæг бæллиццаг здæхæны ифтындзæг кæнын. Бæллиццаг здæхæны мивдисджытæ æндæр здæхæнты мивдисджытæй хицæн кæнын.
		Фæлхат кæнын	Мивдисæг æргомон здæхæны ифтындзæг кæнын.

		Мивдисæджы æргомон здæхæн. Синонимтæ. Дзырды фонетикон арæзт. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Иры уарзон хъæбул – Къоста** Цыбыр текст «Къоста Пятигорскы».*	Текст кæсын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты æрмæгыл æнцайгæйæ диалогон ныхас аразын. Цыбыр уацхъуыды миниуджытæ бæрæг кæнын. Газетмæ уацхъуыд «Куыд сбæрæг кодтам Хетæгкаты Къостайы райгуырæн бон» фыссын.
11.	Мивдисæджы здæхæнтæ. Бадзырдон здæхæн	Бадзырдон здæхæны нысаниуæг. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджыты ифтындзæг бадзырдон здæхæны. Æххуысгæнæг мивдисджытæ *кæнын* æмæ *уæвын/уын*-ы ифтындзæг бадзырдон здæхæны.	Бадзырдон здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Мивдисæг бадзырдон здæхæны ифтындзæг кæнын. Бадзырдон здæхæны мивдисджытæ æндæр здæхæнты мивдисджытæй хицæн кæнын.
		Фæлхат кæнын Мивдисæджы бæллиццаг здæхæн. Синонимтæ. Антонимтæ. Дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг. Фразеологизмтæ. Дзырды фонетикон арæзт. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Мивдисæг бæллиццаг здæхæны ифтындзæг кæнын. Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Фразеологизмты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Æрдз – нæ алыварс** Цыбыр текст «Хурныгуылд» (скъуыддзаг Дзасохты Музаферы уацау «Зæрватыччыты бæстæ»- йæ).	Текст кæсын. Тексты сæргонд æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Æрдзы æрфыст аразæг хæйттæ бæрæг кæнын. Æрдзы æрфыст аразын.
12.	Мивдисæджы здæхæнтæ. Фæдзæхстон здæхæн	Фæдзæхстон здæхæны нысаниуæг. Мивдисджыты ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны. Æххуысгæнæг мивдисджытæ *кæнын* æмæ *уæвын/уын*-ы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Фæдзæхстон здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Фæдзæхстон здæхæны мивдисджытæ æндæр здæхæнты мивдисджытæй хицæн кæнын.

		Фæлхат кæнын Мивдисæджы бадзырдон здæхæн. Дзырды нысаниуæг. Синонимтæ. Дзырды фонетикон конд. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Мивдисæг бадзырдон здæхæны ифтындзæг кæнын. Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Алцæмæн дæр афон ис** Дзасохты Музаферы æмдзæвгæ «Ныстуантæ». Цыбыр текст «Куыд хъæуы гæрныйæ хъазын».*	Текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Темæмæ гæсгæ ныхас саразын. Ирон сывæллæтты хъæзтыты тыххæй ныхас кæнын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл дарын.
13.	Мивдисæг *вæййын*, йæ ифтындзæг. Мивдисджыты растфыссынад	Мивдисæг *вæййын*-ы нысаниуæг, йæ ифтындзæг. Мивдисджыты растфыссынад.	Мивдисæг *вæййын* ифтындзæг кæнын. Мивдисджыты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.
		Фæлхат кæнын Мивдисæджы фæдзæхстон здæхæн. Мивдисджыты бындуртæ. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Мивдисæг фæдзæхстон здæхæны ифтындзæг кæнын. Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хъуыдыйæдтæ фыссыг цухгонд дамгъæтæ æвæргæйæ. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Фæззыгон хъæды** Цыбыр текст «Нывгæнæг» (райдайæн) - Дзасохты Музаферы радзырд«Нывгæнæг»-æй.	Текст кæсын. Тексты сæргонд æмбарын кæнын. Монолог-æрфыст аразын. Алыхуызон эмоционалон аргъгæнæг дзырдтæй пайда кæнын. Нæ алыварс æрдзмæ ахаст хи хъуыдытæй æвдисын.
14.	Мивдисджыты растфыссынад	Мивдисджыты растфыссынад.	Мивдисджыты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.
		Фæлхат кæнын Мивдисджыты бындуртæ. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Мивдисæджы бындуртæ хицæн кæнын. Мивдисджыты бындурты алыхуызон мырон ивддзинæдтæ (хъæлæсонты ивд, æнæхъæн уæнгты ивд æндæртæй, æмхъæлæсонты æмхуызонад) иртасын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын.

			Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Фæззыгон хъæды** Цыбыр текст «Нывгæнæг» (кæрон) - Дзасохты Музаферы радзырд«Нывгæнæг»-æй.	Текст кæсын. Авторы хатдзæгмæ хи цæстæнгас æвдисын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Алыхуызон эмоционалон аргъгæнæг дзырдтæй пайда кæнын. Нæ алыварс æрдзмæ ахаст хи хъуыдытæй æвдисын. Зæрдылдарæнмæ гæсгæ æрæмбырд кæнын æрмæг нывæцæн ныффыссынæн ахæм темæйыл: «Фæззæг Ирыстоны».
15.	Мивдисæджы æнæцæсгомон формæтæ	Мивдисæджы цæсгомон æмæ æнæцæсгмон формæтæ. Мивдисджыты æнæцæсгомон формæты арæзт. Мивдисджыты æнæцæсгомон формæты ифтындзæг.	Иу сæйраг уæнг (зæгъинаг) кæм вæййы, ахæм хуымæтæг хъуыдыйæдты мивдисæджы æнæцæсгомон формæтæ æмæ æнæцæсгомон мивдисджытæй пайда кæнын. Дзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.
		Фæлхат кæнын Мивдисæджы здæхæнтæ, афон, нымæц æмæ цæсгом. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Мивдисджытæн здæхæнтæ, афон, нымæц æмæ цæсгом амонын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Дун-дунейыл балц** Цыбыр текст «Цымыдисаг хох – Америкæйы»*	Наукон-популярон текст кæсын. Текст мидисон хæйттыл дих кæнын. Тексты мидисон хæйттæн сæргæндтæ хъуыды кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Нывты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын.
16.	Контролон куыст		
17.	Мивдисджыты дзырдарæзт	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджыты дзырдарæзт. Мивдисæг æвзарыны фæтк.	Хуымæтæг мивдисджытæ вазыгджын мивдисджытæй хицæн кæнын. Мивдисæгæн фонетикон, морфемон, дзырдарæзтон æмæ морфологион æвзæрст кæнын.
		Фæлхат кæнын Мивдисæджы æнæцæсгомон формæтæ. Мивдисæджы здæхæнтæ, афон, нымæц æмæ	Иу сæйраг уæнг (зæгъинаг) кæм вæййы, ахæм хуымæтæг хъуыдыйæдты мивдисæджы æнæцæсгомон формæтæ æмæ æнæцæсгомон мивдисджытæй пайда кæнын.

		цæсгом. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Дзырдтæн фонетикон, дзырдарæзтон æмæ морфологион æвзæрст кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Дун-дунейыл балц** Цыбыр текст «Æдзæрæг бæстæйы æдзæрæг зæхх»*	Наукон-популярон текст кæсын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Ныхты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын.
18.	Мивдисджыты растфыссынад	Вазыгджын мивдисджытæ æмæ хуымæтæг мивдисджыты вазыгджын формæты растфыссынад.	Мивдисджыты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.
		Фæлхат кæнын Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджыты дзырдарæзт. Дзырды нысаниуæг. Географион терминтæ, топонимтæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ, æрбайсгæ дзырдтæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Хуымæтæг мивдисджытæ вазыгджын мивдисджытæй хицæн кæын. Мивдисæгæн фонетикон, морфемон, дзырдарæзтон æмæ морфологион æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Географион терминтæ, топонимтæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ, æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Дун-дунейыл балц** Цыбыр текст «Морæ къуылдымтæ».*	Наукон-популярон текст кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Ныхты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ æрдзон бынаты тыххæй дзурын.
Миногми (4 сах.)			
19.	Миногми. Нырыккон афоны миногмитæ	Миногмийы нысаниуæг. Миногон æмæ миногмийы абарст. Миногми æмæ мивдисæджы абарст. Нырыккон афоны миногмиты арæзт. Миногмиты синтаксисон функцитæ.	Миногми номдар æмæ миногонæй хицæн кæнын. Миногми-бæрæггæнинаг дзырдимæ иу цавдимæ дзурын. Мивдисджытæй нырыккон афоны миногмитæ аразын. Нырыккон афоны миногмитæн морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.

		Фæлхат кæнын Цавд дзырдбæстыты. Æрбайсгæ дзырдтæ. Терминтæ. Географион терминтæ, топонимтæ, гидронимтæ æмæ а.д. Хъуыдыйæдты алы хуызтæ сæ арæзтмæ гæсгæ.	Дзырдты къордтыл цавд æвæрын. Географион терминтæй, топонимтæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ æмæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын.
		Ныхасы рæзт **Уæрæсейы æрдзы рæсугъддæр бынæттæ** Цыбыр текст «Байкал».*	Наукон-популярон текст кæсын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ æрдзон бынаты тыххæй дзурын.
20.	Миногми. Ивгъуыд афоны миногмитæ	Ивгъуыд афоны миногмиты арæзт. Ивгъуыд афоны миногмиты нысаниуджытæ. Ивгъуыд афоны миногмиты бындуртæ æмæ мивдисæджы ивгъуыд афоны бындуртæ. Ивгъуыд афоны миногмиты растфыссынад.	Ивгъуыд афоны миногмитæ сæ миниуджытæм гæсгæ иртасын. Ивгъуыд афоны миногмиты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Мивдисджытæй ивгъуыд афоны миногмитæ аразын. Ивгъуыд афоны миногмитæн морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.
		Фæлхат кæнын Миногмийы нысаниуæг. Миногон æмæ миногмийы абарст. Миногми æмæ мивдисæджы абарст. Нырыккон афоны миногмиты арæзт. Миногмиты синтаксисон функцитæ. Терминтæ. Географион терминтæ, топонимтæ, гидронимтæ, æмæ а.д.	Миногми номдар æмæ миногонæй иртасын. Миногми-бæрæггæнинаг дзырдимæ иу цавдимæ дзурын. Нырыккон афоны миногмитæн морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Географион терминтæй, топонимтæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ æмæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Уæрæсейы æрдзы рæсугъддæр бынæттæ** Цыбыр текст «Тундрæ».*	Наукон-популярон текст кæсын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Нывты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл

			æнцайгæйæ æрдзон бынаты тыххæй дзурын.
21.	Миногми. Суинаг афоны миногмитæ	Суинаг афоны миногмиты арæзт. Суинаг афоны миногмиты нысаниуджытæ. Миногмиты рахызт æндæр ныхасы хæйттæм.	Суинаг афоны миногмитæ сæ миниуджытæм гæсгæ иртасын. Мивдисджытæй суинаг афоны миногмитæ аразын. Миногмиты æндæр ныхасы хæйттæй хицæн кæнын (номдар, миногон).
		Фæлхат кæнын Ивгъуыд афоны миногмиты арæзт. Миногмиты синтаксисон функцитæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Ивгъуыд афоны миногмитæ сæ миниуджытæм гæсгæ иртасын. Ивгъуыд афоны миногмиты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Ивгъуыд афоны миногмитæн морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Уæрæсейы историйы сыфтæ** Цыбыр текст «Сыбырмæ фæндаг».*	Наукон-популярон текст кæсын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ Уæрæсейы историйы тыххæй дзурын.
22.	Миногмиты растфыссынад	Вазыгджын мивдисджытæй арæзт миногмиты растфыссынад. Дзырдбæстытæй арæзт миногмиты растфыссынад. Миногми æвзарыны фæтк.	Миногмиты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Миногмийæн морфологион æвзæрст кæнын.
		Фæлхат кæнын Миногми. Вазыгджын дзырдтæ. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	Вазыгджын дзырдтæ аразын. Хуымæтæг хъуыдыйад æмхуызон уæнгтимæ æвзарын. Æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдæуттæ æмбарын кæнын.
		Ныхасы рæзт **Зымæгон таурæгътæ** Текст «Æрсойы фыццаг балц хъæды»* В.Бианкимæ гæсгæ (райдайæн).	Аивадон текст-радзырд хæдбарæй кæсын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн фысгæйæ дзуапп дæттын.
Фæрссагми (3сах.)			

23.	Фæрссагми	Фæрссагмийы нысаниуæг. Фæрссагмийы арæзт. Фæрссагмийы синтаксион функцитæ. Вазыгджын фæрссагмиты арæзт.	Мивдисджытæй фæрссагмитæ аразын. Фæрссагмийæн дзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Хъуыдыйад фæрссагмион здæхтимæ синонимон домгæвазыгджын хъуыдыйадæй ивын.
		Фæлхат кæнын. Дзырды нысаниуæг. Мивдисæджы бындуртæ. Миногми.	Мивдисджыты бындуртæ хицæн кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Зымæгон таурæгътæ** Текст «Æрсойы фыццаг балц хъæды»* В.Бианкимæ гæсгæ (дарддæр).	Аивадон текст-радзырд кæсын. Тексты радзырдаразæг хæйттæ (сæргонд, райдайæн, сæйраг хай, кæрон) бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
24.	Фæрссагми	Фæрссагмиты æххæст æмæ æнæххæст хуыз. Фæрссагми æвзарыны фæтк.	Фæрссагмиты цавд æвæрын. Хъуыдыйæдтæ фæрссагмион здæхтимæ хъæугæ интонациимæ кæсын. Хъуыдыйад фæрссагмион здæхтимæ синонимон домгæвазыгджын хъуыдыйадæй ивын. Фæрссагмитæн морфологион æвзæрст кæнын.
		Фæлхат кæнын Фæрссагмийы нысаниуæг. Фæрссагмийы арæзт. Æххæст æмæ æнæххæст мивдисджытæ. Дзырды нысаниуæг. Фрæзеологизмтæ.	Фæрссагмиты нысаниуæг æмбарын кæнын. Мивдисджытæй фæрссагмитæ аразын. Æххæст æмæ æнæххæст мивдисджытæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Фразеологизмты мидис æмбарын кæнын.
		Ныхасы рæзт **Зымæгон таурæгътæ** Текст «Æрсойы фыццаг балц хъæды»* В.Бианкимæ гæсгæ (кæрон).	Аивадон текст-радзырд кæсын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
25.	Контролон куыст		

Фæрсдзырд (8 сах.)			
26.	Фæрсдзырд	Фæрсдзырд куыд сæрмагонд ныхасы хай. Фæрсдзырдты синтаксисон функцитæ.	Фæрсдзырд æндæр ныхасы хæйтты æхсæнæй иртасын. Фæрсдзырд хъуыдыйады мидæг агурын æмæ йæ уæнгтæм гæсгæ амонын.
		Фæлхат кæнын Æрбайсгæ дзырдтæ. Дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг.	Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Æрбайсгæ дзырдтæй раст пайда кæнын.
		Ныхасы рæзт **Ног азы бæрæгбон алы бæстæты** Текст «Ногбоны балц Италимæ»* (журнал «Мах Дуг»-ы æрмæджытæм гæсгæ)	Аивадон текст-радзырд кæсын. Лæвæрд пъланы сæргæндтæ текстмæ гæсгæ раст равæрын. Пъланмæ гæсгæ тексты мидис хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æмæ ныхасы рæзты æрмæджытыл æнцайгæйæ Ногбоны тыххæй радзурын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
27.	Фæрсдзырдты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ	Фæрсдзырдты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ: иумæйаг æмбарынад	Фæрсдзырд æндæр ныхасы хæйтты æхсæнæй иртасын. Фæрсдзырд хъуыдыйады мидæг агурын æмæ йæ хуыз амонын.
		Фæлхат кæнын Синонимтæ. Фæрсдзырды иумæйаг æмбарынад. Хуымæтæг хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ.	Фæрсдзырд хъуыдыйады мидæг агурын æмæ йæ уæнгтæм гæсгæ амонын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		Ныхасы рæзт **Зымæгон цаутæ** С.Михалковы радзырд «Ног азы размæ чи ’рцыди, ахæм æцæг хабар» (Дзасохты Музаферы тæлмацмæ гæсгæ).	Аивадон текст-радзырд кæсын. Тексты радзырдаразæг хæйттæ (сæргонд, райдайæн, сæйраг хай, кæрон) бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты диалог агурын æмæ йын йæ миниуджытæ бæрæг кæнын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.

28.	Фæрсдзырдты бæрцбарæнтæ	Фæрсдзырдты морфологион миниуджытæ. Фæрсдзырдты бæрцбарæнтæ.	Фæрсдзырд æндæр ныхасы хæйтты æхсæнæй иртасын. Аргъгæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Хъуыдыйæдты æхсæн бастдзинады хуызтæ бæрæг кæнын.
		Фæлхат кæнын Дзырды нысаниуæг. Миногонты бæрцбарæнтæ.	Миногонтæ æмæ фæрсдзырдтæй алы бæрцбарæнты дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.
		Ныхасы рæзт **Зымæгон хъæд** Текст «Зымæгон хъæд» (скъуыддзаг Хъуппеты Мысосты радзырд «Зымæгон хъæд»-æй).	Аивадон текст-радзырд кæсын. Текстмæ гæсгæ сæвзæрæг æнкъарæнтæ æргом кæнын. Алыхуызон эмоционалон аргъгæнæг дзырдтæй пайда кæнын. Нæ алыварс æрдзмæ ахаст хи хъуыдытæй æвдисын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ зымæгон æрдзыл ныхас кæнын.
29.	Номдартæй арæзт фæрсдзырдтæ	Аразгæ æмæ æнæаразгæ фæрсдзырдтæ. Номдартæй арæзт фæрсдзырдтæ. Фæрсдзырдты растфыссынад	Аразгæ фæрсдзырдтæ æнæаразгæ фæрсдзырдтæй хицæн кæнын. Фæрсдзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Аргъгæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Хъуыдыйæдты æхсæн бастдзинады хуызтæ бæрæг кæнын.
		Фæлхат кæнын Номдар (иумæйаг æмбарынад, нымæц, тасындзæг). Дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг.	Номдар тасындзæг кæнын. Иууон нымæцы номдартæй бирæон нымæцы номдартæ аразын. Дзырдтæ æмæ дзырдбæстыты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.
		Ныхасы рæзт **Зивæгæй цард нæй** Радзырд «Зымæг æмæ Магуса» (Тохты Иванмæ гæсгæ).	Радзырдмæ хъусын. Радзырдæн сæргонд æрхъуыды кæнын. Радзырды мидисмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Райдайæны хуызæгмæ гæсгæ диалог дарддæр ахæццæ кæнын. Нывтæм гæсгæ текст хи ныхæстæй дзурын. Ирон дзырдты дыгурон эквивалентты кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
30.	Миногонтæ æмæ нымæцонтæй	Миногонтæй арæзт фæрсдзырдтæ. Нымæцонтæй арæзт фæрсдзырдтæ.	Миногонтæ æмæ нымæцонтæй арæзт фæрсдзырдтæ иртасын. Фæрсдзырдтæ миногонтæ æмæ нымæцонтæй хицæн кæнын.

	арæзт фæрсдзырдтæ		Хъуыдыйæдтæ фыссын цухгонд фæрсдзырдтæ æвæргæйæ.
		Фæлхат кæнын Миногон (иумæйаг æмбарынад, миниуæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ). Нымæцон (иумæйаг æмбарынад, бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ). Географион терминтæ æмæ нæмттæ.	Миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ хицæн кæнын. Нымæцонтæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ иртасын. Географион терминтæй, топонимтæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ æмæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын.
		Ныхасы рæзт **Балцы – Кавказмæ** Цыбыр текст «Кавказы фидауц» (скъуыддзаг проф. Беруаты Барисы уацæй)	Наукон-популярон текст кæсын. Дыууæ-æртæ хъуыдыйадæй тексты сæйраг хъуыды æргом кæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтæ кæронмæ ахæццæ кæнын. Æрдзы æрфысты æвзагон хицæндзинæдтæ бæрæг кæнын. Кавказы аив æмæ хъæздыг æрдзыл ныхас кæнын.
31.	Номивджытæй арæзт фæрсдзырдтæ. Номивæгон фæрсдзырдтæ	Номивджытæй арæзт фæрсдзырдтæ. Номивæгон фæрсдзырдтæ.	Фæрсдзырдтæ номивджытæй иртасын. Номивæгон фæрсдзырдты нысаниуджытæ амонын.
		Фæлхат кæнын Номивæг (иумæйаг æмбарынад, куыд дих кæнынц номивджытæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ). Географион терминтæ, цæрæгойты æмæ зайæгойты нæмттæ. Дзырды нысаниуæг.	Номивджытæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ иртасын. Географион терминтæй, топонимтæ, цæрæгойтæ æмæ зайæгойты нæмттæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ æмæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.
		Ныхасы рæзт **Балцы – Кавказмæ** Цыбыр текст «Тебердайы фæдзæхст бынат»* (М.А.Ахметов, В.В.Онищенко, Д.С.Салпагаров, А.Д.Салпагаровмæ гæсгæ)	Наукон-популярон текст кæсын. Тексты хицæн темæтæ бæрæг кæнын. Тексты мидисмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Аргъгæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Æрдзы æрфысты æвзагон хицæндзинæдтæ бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Кавказы аив æмæ хъæздыг æрдзыл ныхас кæнын.
32.	Фæрсдзырдтæй арæзт фæрсдзырдтæ. Куыд равзарын	Фæрсдзырдтæй арæзт фæрсдзырдтæ. Фæрсдзырдты растфыссынад. Фæрсдзырд æвзарыны фæтк	Фæрсдзырдтæй арæзт фæрсдзырдтæ амонын. Фæрсдзырдтæн антонимтæ агурын. Фæрсдзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.

	хъæуы фæрсдзырд		Фæрсдзырдты растфыссынад æмбарын кæнын. Фæрсдзырд æмæ миногон кæрæдзийæ сæ синтаксисон æууæлтæм гæсгæ иртасын. Фæрсдзырдæн морфологион æвзæрст кæнын.
33.	Контролон куыст		
		Фæлхат кæнын Фæрсдзырдты арæзт номдартæ, миногонтæй, нымæцонтæй, номивджытæй. Хауæнтæ. Географион терминтæ, цæрæгойты æмæ зайæгойты нæмттæ.	Номдар тасындзæг кæнын. Фæрсдзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Географион терминтæй, топонимтæ, цæрæгойтæ æмæ зайæгойты нæмттæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ æмæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын.
		Ныхасы рæзт **Балцы – Кавказмæ** Текст «Цымыдисаг урок»* Кæсæг-Балхъары паддзахадон фæдзæхст бынаты тыххæй (М.А.Ахметов, В.В.Онищенко, Д.С.Салпагаров, А.Д.Салпагаровмæ гæсгæ) Текст «Къоста æмæ Кавказы географи» (скъуыддзаг проф. Беруаты Барисы уацæй)	Текст кæсын. Тексты радзырд аразæг хæйттæ (сæргонд, райдайæн, сæйраг хай, кæрон) бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Тексты диалог агурын æмæ йын йæ миниуджытæ бæрæг кæнын. Диалогон æмæ монологон ныхас аразын. Аргъгæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Æрдзы æрфысты æвзагон хицæндзинæдтæ бæрæг кæнын. Кавказы аив æмæ хъæздыг æрдзыл ныхас кæнын. Публицистикон текст кæсын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдты райдайæнтæ дзургæйæ æххæст кæнын. Аргъгæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Къостайæн йæ зæрдæ тынгдæр цы хъуыддæгтыл рысти æмæ, Кавказимæ баст фæрстытæ куыд æргом кодта йæ уацты,

			уыдоны тыххæй ныхас кæнын.
ÆХХУЫСГÆНÆГ НЫХАСЫ ХÆЙТТÆ (13 САХ.)			
Фæсæвæрд (2 сах.)			
34.	Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ. Фæсæвæрд	Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ. Иумæйаг æмбарынад фæсæвæрды тыххæй. Аразгæ æмæ æнæаразгæ фæсæвæрдтæ. Фæсæвæрд, йæ нысаниуæг, йæ бастдзинад, йæ разæй лæууæг дзырдтимæ. Фæсæвæрдтæ-синонимтæ.	Фæсæвæрды нысаниуæг амонын. Фæсæвæрдтæ се ’мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын. Фæсæвæрдты сæ разæй лæууæг дзырдтимæ иу цавдимæ дзурын.
		Фæлхат кæнын Цавды æгъдæуттæ. Синонимтæ. Омонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Сæрмагонд ныхасы хæйттæ.	Дзырдты къорды цавд æвæрын. Дзырдтæ æмæ дзырдбæстыты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Омонимтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Сæрмагонд ныхасы хæйттæ æххуысгæнæг ныхасы хæйттæй хицæн кæнын.
		Ныхасы рæзт **Хистæр – зондамонæг** Текст «Куырыхон хистæры амындтытæ» (Чеджемты Æхсармæ гæсгæ)	Аивадон текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текст (таурæгъ) хи ныхæстæй дзурын. Хистæрты зондамындмæ хъус дарын хъæуы æви нæ, уымæ хи цæстæнгас æвдисын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
35.	Фæсæвæрд	Фæсæвæрдты нысаниуджытæ. Фæсæвæрдты растфыссынад. Фæсæвæрд æвзарыны фæтк.	Фæсæвæрдты нысаниуджытæ амонын. Фæсæвæрдты сæ размæлæууæг дзырдтимæ иу цавдимæ дзурын. Фæсæвæрдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.
		Фæлхат кæнын Фæсæвæрды иумæйаг æмбарынад. Хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ.	Аразгæ фæсæвæрдтæ æнæаразгæ фæсæвæрдтæй хицæн кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.

<table>
<tr><td></td><td></td><td>Ныхасы рæзт
23 февраль – Фыдыбæстæ хъахъхъæнæджы бон
Цыбыр текст «Уæрæсейы, Ирыстоны намыс æмæ сæрыстырдзинад» (скъуыддзаг газет «Рæстдзинад»- æй).</td><td>Публицистикон текст кæсын.
Текст мидисон хæйттыл дих кæнын.
Тексты мидисон хæйттæн сæргæндтæ хъуыды кæнын.
Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
23 февралы – Фыдыбæстæ хъахъхъæнæнджы боны тыххæй ныхас кæнын.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Разæвæрд (1 сах.)</td></tr>
<tr><td rowspan="3">36.</td><td rowspan="3">Разæвæрд</td><td>Иумæйаг æмбарынад разæвæрды тыххæй.
Разæвæрдты нысаниуджытæ.
Грамматикон синонимтæ (номдар разæвæрд æд-имæ æмæ номдар цæдисон хауæны).
Разæвæрдты растфыссынад.</td><td>Разæвæрдты сæ фæстæ лæууæг дзырдтимæ иу цавдимæ дзурын.
Разæвæрдтæ се 'мхуызон разæфтуантæй хицæн кæнын.
Дзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын.
Хъуыдыйæдтæ фыссын цухгонд разæвæрдтæ æвæргæйæ.</td></tr>
<tr><td>Фæлхат кæнын
Синонимтæ. Антонимтæ.
Мивдисджыты дзырдарæзт.</td><td>Мивдисджытæн дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.
Дзырдтæн æмæ дзырдбæстытæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын</td></tr>
<tr><td>Ныхасы рæзт
8 мартъи – Сылгоймæгты æппæтдунеон бон
Цыбыр текст «Уалдзæджы райдзастдæр бæрæгбон» (скъуыддзаг газет «Рæстдзинад»-æй)</td><td>Публицистикон текст кæсын.
Тексты сæргонд æмбарын кæнын.
Текст мидисон хæйттыл дих кæнын.
Текстæн æмæ йæ мидисон хæйттæн сæргæндтæ хъуыды кæнын æмæ сæ пъланы хуызы фыссын.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Бæттæг (4 сах.)</td></tr>
<tr><td rowspan="3">37.</td><td rowspan="3">Бæттæг</td><td>Бæттæгты тыххæй иумæйаг æмбарынад.
Бæттæгты дих сæ арæзтмæ гæсгæ.</td><td>Бæттæгтæ се ’мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын.
Хуымæтæг, вазыгджын æмæ амад бæттæгтæ хицæн кæнын.</td></tr>
<tr><td>Фæлхат кæнын
Зæронд дзырдтæ.
Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ.
Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ.</td><td>Зæронд дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.
Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ иртасын.</td></tr>
<tr><td>Ныхасы рæзт
Уазæгуаты – ивгъуыдмæ
Текст «Хъæутæ æмæ цæрæнтæ» (Скъуыддзаг Болатты Хъазыбеджы уацæй)</td><td>Текст кæсын.
Текст мидисон хæйттыл дих кæнын. Текстæн æмæ йæ мидисон хæйттæн сæргæндтæ хъуыды кæнын æмæ сæ пъланы хуызы фыссын.</td></tr>
</table>

			Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Нæ рагфыдæлты цард æмæ æгъдаумæ хи цæстæнгас æвдисын.
38.	Бæттæг	Бабæтгæ æмæ домгæ бæттæгтæ.	Хъуыдыйæдты мидæг бастдзинады хуызтæ иртасын. Бабæтгæ æмæ домгæ бастдзинады бæттæгтæ хицæн кæнын. Дзырдтæ æмæ дзырдбæстытæй хъуыдыйæдтæ аразын. Хъуыдыйæдтæ фыссын хъæугæ бæтттæгтæ æвæргæйæ. Схемæмæ гæсгæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын.
		Фæлхат кæнын Дзырды нысаниуæг. Зæронд дзырдтæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ.	Зæронд дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ иртасын.
		Ныхасы рæзт **Уазæгуаты – ивгъуыдмæ** Текст «Хъæутæ æмæ цæрæнтæ» (Скъуыддзаг Болатты Хъазыбеджы уацæй)	Текст кæсын. Тексты сæйраг темæ æмæ дæлтемæтæ хицæн кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстмæ гæсгæ хъуыдыйады хицæн хæйттæй æнæхъæн хъуыдыйад аразын. Нæ рагфыдæлты цард æмæ æгъдаумæ хи цæстæнгас æвдисын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
39.	Бæттæг	Аразгæ æмæ æнæаразгæ бæттæгтæ. Бæттæг æвзарыны фæтк.	Бæттæгтæ се ’мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын. Синонимон бæттæгтæй пайда кæнын. Хъуыдыйæдтæ фыссын хъæугæ бæтттæгтæ æвæргæйæ. Бæттæгæн морфологион æвзæрст кæнын.
		Фæлхат кæнын Дзырды нысаниуæг. Зæронд дзырдтæ. Омонимтæ. Синонимтæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ.	Омонимон ныхасы хæйттæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Зæронд дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ иртасын.
		Ныхасы рæзт. **Фæткæн – æгъдау, æгъдауæн – ном** Цыбыр радзырд «Давд» (Саламты Алиханмæ гæсгæ)	Аивадон текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Текстмæ гæсгæ пъланы фæрстытæ æмбæлгæ фæткыл æвæрын. Фарстон-дзуаппон диалоджы миниуджытæ бæрæг кæнын.

			Тексты фарстон-дзуаппон диалог агурын. Уырыссаг хъуыдыйæдтæ ирон æвзагмæ тæлмац кæнын. Хи дарыны уагмæ раст цæстæнгас æвдисын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
40.	Бæттæг	Бæттæгты стилистикон миниуджытæ.	Бæттæгты стилистикон миниуджытæ хицæн кæнын. Синонимон бæттæгтæ кæрæдзийæ ивын. Вазыгджын хъуыдыйæдтæй хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын.
		Фæлхат кæнын Дзырды лексикон нысаниуæг. Синонимтæ. Хъуыдыйæдтæ сæ арæзтмæ гæсгæ. Хъуыдыйады уæнгтæ. Хъуыдыйæдтæ, цы æнкъарæнтæ æвдисынц, уыдонмæ гæсгæ. Хъуыдыйæдтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ.	Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Бæттæгæн морфологион æвзæрст кæнын. Хъуыдыйæдтæ сæ арæзтмæ гæсгæ хицæн кæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Хъуыдыйæдты кæрон хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын.
		Ныхасы рæзт **Æрцыд, ныллæуыд уалдзæг!** Цыбыр текст «Уалдзыгон стъалытæ» (Дзасохты Музафермæ гæсгæ)	Аивадон текст кæсын. Текстæн сæргонд æрхъуыды кæнын. Алыхуызон эмоционалон-аргъгæнæн дзырдтæй пайда кæнын. Нывты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, æрдз уарзын æмæ йыл аудын – адæмæн сæ фыццагдæр хæс кæй у, ууыл ныхас кæнын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
Хайыг (5сах.)			
41.	Хайыг	Хайыгты тыххæй иумæйаг æмбарынад. Хайыгты арæзт. Хайыгты равзæрд. Хайыгтæ æмæ æндæр ныхасы хæйттæ – омонимтæ.	Хайыгтæ се ’мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын. Хъуыдыйæдтæ хайыгтимæ хъæугæ интонациимæ кæсын. Алыхуызон хайыгтæй ныхасы пайда кæнын. Тексты хайыгтæ агурын. Хъуыдыйæдтæ фыссын хъæугæ хайыгтæ æвæргæйæ.
		Фæлхат кæнын Дзырды хæйттæ, дзырдтæ аразыны фæрæзтæ.	Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Сæрмагонд æмæ æххуысæнæг ныхасы хæйттæ хицæн кæнын.

		Омонимтæ. Спортивон терминтæ. Ныхасы хæйттæ.	Спортивон терминтæй пайда кæнын.
		Ныхасы рæзт **Спорт дун-дунейы** Цыбыр текст «Спорты историйы цымыдисаг сыфтæ»*	Наукон-популярон текст кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Нывты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, Олимпаг хъæзтыты историйыл ныхас кæнын.
42.	Хайыгты нысаниуджытæ	Хайыгты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ: сæрмагонд дзырдтæ, дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдты мидисæн уæлæмхасæн нысаниуджытæ дæттæг хайыгтæ,	Хайыгтæ се ’мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын. Алыхуызон хайыгтæй ныхасы пайда кæнын. Тексты хайыгтæ агурын. Хъуыдыйæдтæ фыссын хъæугæ хайыгтæ æвæргæйæ.
		Фæлхат кæнын Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ, дзырдтæ аразыны фæрæзтæ. Ныхасы хæйттæ. Синоимтæ. Спортивон терминтæ.	Дзырдтæ æмæ дзырдбæстыты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Спортивон терминтæй пайда кæнын. Сæрмагонд æмæ æххуысæнæг ныхасы хæйттæ хицæн кæнын.
		Ныхасы рæзт **Спорт Ирыстоны** Цыбыр текст спорты райрæзты тыххæй Ирыстоны* (скъуыддзаг Гаджиты С. чиныг «Осетия спортивная»-йæ)	Публицистикон текст кæсын. Текстæн сæргонд æрхъуыды кæнын. Пъланы фæрстытæ радзырды цауты цыдмæ гæсгæ æвæрын. Пъланмæ гæсгæ тексты мидис дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, спорты райрæзтæ æмæ йæ ахадындзинадыл ныхас кæнын.
43.	Хайыгты нысаниуджытæ	Хайыгты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ: модалон хайыгтæ.	Дзурæджы ахастытæ равдисынæн хайыгтæй пайда кæнын. Амонæн, дихон æмæ тыхджындæргæнæн хайыгтæ бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдтæ фыссын хъæугæ хайыгтæ æвæргæйæ.
		Фæлхат кæнын Дзырды хæйттæ, дзырдтæ аразыны фæрæзтæ.	Дзырдтæ æмæ дзырдбæстыты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.

		Ныхасы хæйттæ. Спортивон терминтæ. Фидаргæнæн æмæ æппæрццæг хъуыдыйæдтæ.	Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Сæрмагонд æмæ æххуысæнæг ныхасы хæйттæ хицæн кæнын. Фидаргæнæн æмæ æппæрццæг хъуыдыйæдтæ бæрæг кæнын. Спортивон терминтæй пайда кæнын.
		Ныхасы рæзт **Спорт Ирыстоны** Цыбыр текст «Гыццыл Ирыстоны стыр сгуыхтытæ» (скъуыддзаг журнал «Мах дуг»-æй)	Публицистикон текст кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, Ирыстоны зындгонд спортсменты тыххæй ныхас кæнын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
44.	Хайыгты нысаниуджытæ	Хайыгты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ: æнкъарæнтæ æвдисæг хайыгтæ. Хайыгты растфыссынад. Хайыг æвзарыны фæтк.	Æнкъарæнтæ æвдисæг хайыгтæ бæрæг кæнын. Формæаразæг æмæ дзырдарæзæг хайыгтæ бæрæг кæнын. Дзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Хайыгæн морфологион æвзæрст кæнын.
		Фæлхат кæнын Дзырды хæйттæ, дзырдтæ аразыны фæрæзтæ. Ныхасы хæйттæ. Спортивон терминтæ.	Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Сæрмагонд æмæ æххуысæнæг ныхасы хæйттæ хицæн кæнын. Спортивон терминтæй пайда кæнын.
		Ныхасы рæзт **Спорт Ирыстоны** Скъуыддзаг Хуыгаты Георы пьесæ «Мæ богал»-æй.	Драмон уацмысæй скъуыддзаг хæдбарæй кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн фысгæйæ дзуапп дætттын. Спорт æмæ физикон культурæмæ хи цæстæнгас æвдисын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
45.	Контролон куыст		
Æвастхъæр (3 сах.)			
46.	Æвастхъæр	Иумæйаг æмбарынад æвастхъæры тыххæй. Æвастхъæрты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ: æнкъарæнæвдисæг хайыгтæ. Хайыгтимæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдæуттæ.	Æвастхъæрты бæлвырд уагæй дзурын (хъæлæс бæрзонддæр кæнын, хъæлæсонтæ дæргъватинæй дзурын). Æвастхъæры стилистикон нысаниуджытæ иртасын. Æнкъарæнтææвдисæг æвастхъæртæ бæрæг кæнын. Дзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Æвастхъæртимæ хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын.

			Хъуыдыйæдтæ фыссын хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæргæйæ.
		Фæлхат кæнын Ныхасы хæйттæ.	Ныхасы хæйттæ кæрæдзийæ сæ сæйраг æууæлтæм гæсгæ хицæн кæнын.
		Ныхасы рæзт **Стыр Уæлахизы рухс** Цыбыр текст «Ӕдзард хæстоны ныхас» (Туаты Сергеймæ гæсгæ)	Аивадон текст кæсын. Текст мидисон хæйттыл дих кæнын. Тексты мидисон хæйттæн сæргæндтæ хъуыды кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Ныхвты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, Фыдыбæстæмæ, фыдыуæзæгмæ ахаст æвдисын, Стыр Уæлахизы бон æрæмысын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
47.	Ӕвастхъæр	Ӕвастхъæрты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ: архайдмæ разæнгардгæнæг хайыгтæ. Хайыгтимæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдæуттæ. Аразгæ æмæ æнæаразгæ æвастхъæртæ. Мырфæзмæн дзырдтæ.	Ӕвастхъæрты бæлвырд уагæй дзурын (хъæлæс бæрзонддæр кæнын, хъæлæсонтæ дæргъватинæй дзурын). Ӕвастхъæры стилистикон нысаниуджытæ иртасын. Архайдмæ разæнгардгæнæг æвастхъæртæ бæрæг кæнын. Ӕвастхъæртæ се ’мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын. Дзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Ӕвастхъæртимæ хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын. Хъуыдыйæдтæ фыссын хъæугæ æвастхъæртæ æвæргæйæ. Дзырдтæ æмæ æвастхъæртимæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Текстæй мырфæзмæн дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ фыссын.
		Фæлхат кæнын Ныхасы хæйттæ.	Ныхасы хæйттæ кæрæдзийæ сæ сæйраг æууæлтæм гæсгæ хицæн кæнын.
		Ныхасы рæзт **Стыр Уæлахизы рухс** Цыбыр текст «Хæстоны мысинæгтæ (скъуыддзаг Хъайтыхъты Азæмæты мысинæгтæй)	Аивадон текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, Фыдыбæстæйы Стыр хæстмæ хи ахаст æвдисын, Стыр Уæлахизы бон æрæмысын.

			Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
7-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын (3сах.)			
48-50.	Ныхасы хæйтты растфыссынад	*Фæлхат кæнын* Æрбайсгæ дзырдтæ. Зæронд æмæ ног дзырдтæ. Синонимтæ. Дзырдты растфыссынад. Æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдæуттæ	Æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Зæронд æмæ ног дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Дзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Хъуыдыйады хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын.
		Ныхасы рæзт **Ирон æвзагзонынады дæсны** Цыбыр текст «Иры хæрзгæнæг» Вс.Миллеры тыххæй (скъуыддзаг Гæбæраты Никъала æмæ Агънаты Æхсары уацæй)	Наукон текст кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текст хи ныхæстæй дзурын. Текстмæ гæсгæ дзырдбыд æххæст кæнын.
51.	Контролон куыст		

Сæйраг домæнтæ 7-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

– 7-æм къласы æвзагæй цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
– мивдисæджы здæхæнтæ æмæ афонтæ;
– миногми æмæ фæрссагми, сæ арæзт;
– фæрссагмион здæхт;
– фæрсдзырды нысаниуæг æмæ грамматикон æууæлтæ;
– æххуысгæнæг ныхасы хæйтты лексикон-грамматикон бæрæггæнæнтæ;
– разæвæрдтæ æмæ се ’мхуызон разæфтуантæ;
– бабæтгæ æмæ домгæ бастдзинады бæттæгтæ, сæ хæстæ;
– синонимон бæттæгтæ;
– æмхуызон дзырдтæй загъд ныхасы хæйттæ кæрæдзийæ иртасын;
– алыхуызон ныхасы хæйттимæ баст цавды æгъдæуттæ;
– ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу лексикон-грамматикон хицæндзинæдтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

– дзырдты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнынмæ;

– аргъгæнæн-æнкъарæнджын, фæлгонцджын дзырдтæй тексты стиль æмæ жанрмæ гæсгæ пайда кæнынмæ;

– иу сæйраг уæнг (зæгъинаг) кæм вæййы, ахæм хуымæтæг хъуыдыйæдты мивдисæджы æнæцæсгомон формæтæ æмæ æнæцæсгомон мивдисджытæй пайда кæнынмæ;

– миногми номдар æмæ миногонæй иртасынмæ;

– фæрссагми æмæ фæрссагмион здæхтытимæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;

– хъуыдыйад фæрссагмион здæхтимæ синонимон домгæвазыгджын хъуыдыйадæй ивынмæ;

– фæсæвæрдтæ, хайыгтæ æмæ бæттæгтæ се ’мхуызон (омонимон) ныхасы хæйттæй хицæн кæнынмæ;

– хъуыдыйæдтæ хайыгтимæ раст кæсынмæ;

– синонимон бæттæгтæ кæрæдзийæ ивынмæ;

– диалогтæ, полилогты архайынмæ; этикетон ныхасæй пайда кæнынмæ;

– монолоджы алы хуызтæ аразынмæ;

– текст аразынмæ, йæ иу хай кæнæ текст æнæхъæнæй хи ныхæстæй дзурынмæ;

– диктант, изложени, сочинени фыссынмæ, адæймаджы бакасты, æрдзы æрфыст кæнынмæ; фыстæг, тексты конспект, газетмæ уацхъуыд, арфæйы гæххæтт, автобиографи, хъæйтары характеристикæ фыссынмæ;

– ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ бæрæг кæнынмæ;

– фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ.